

**Житомирський державний університет імені Івана
Франка соціально – психологічного факультету
Кафедра соціальної та практичної психології**

**“Моделювання життєвого шляху в
юнацькому віці”.**

Курсова робота
Студента 53 групи
Соціально – психологічного факультету
Грибовського Віктора Миколайовича

Науковий керівник:
Хазратова Ніагора Вікторівна
Доктор психологічних наук

2009р

З М І С Т

Вступ._____3 ст.

Розділ І. Теоретичний аналіз життєвого шляху особистості__8ст.

1.1 Розуміння собистості_____8 ст.

1.2 Розуміння життєвого шляху особистості_____12 ст.

1.3 Розгляд особистості в юнацькому віці_____15 ст.

Розділ ІІ. Метод і методологія особистого життєвого шляху юнаків_____19 ст.

2.1 Структура дослідження_____19 ст.

Розділ ІІІ Експериментальне дослідження життєвого шляху__21 ст.

3.1 Інтирпритація результатів які були отриманні завдяки

Опитувальнику_____21 ст.

Висновок_____24ст.

Література _____27ст.

Додаткі_____28ст.

Вступ.

Актуальність проблеми. Намагання психолога виявити у особистості життєвий план життя, та допомогти скорегувати новий більш підходящий план життя для досягнення правильних цілей у подальшому житті.

Люди за своє життя прагнуть досягти чогось самостійно, але всі ми розуміємо, що людина яка живе в соціумі з іншими, такими ж людьми, намагається навчитися у людей чогось нового для себе, а також ділитися своїми знаннями з іншими. Як казав Ленін: людина повинна все своє життя “Вчитися, вчитися, вчитися.”

Отже люди, щоб чогось досягти, все своє життя повинні вчитися, але спершу вибирають для себе прототипів, можна сказати “кумирів”(людину яка більш за все подобається , та на яку хочеться бути схожим) для цього люди ставлять перед собою ціль яку і намагаються досягти. Це і є перший крок до особистого стилю життя який безпосередньо зв`язаний з планом особистого життя людини.

Як і в криміналістиці, кожна людина має свої відбитки пальців, так і в психології, нема двох однакових людей у яких психіка була б схожа між собою. Тому ми будемо намагатися з`ясувати який життєвий шлях у дітей юнацького віку. Для того, щоб розібратися чи можна розпізнати у людині який життєвий шлях вони обрали, а також можливість співпадання життєвого плану між юнаків за допомогою яких буде проведено дослідження, та якщо це необхідно допомогти юнакам, тобто зробити корекцію помилкового життєвого шляху, усунення помилкових цілей і формування нових шляхів, які допоможуть реалізувати життєвий потенціал особистості у подальшому житті. Досягаються ці психокорекційні цілі, через розуміння психологом

особистості, підвищення його рівня розуміння себе і розвиток у особистості, соціального інтересу.

Як писав Емерсон в есе “Довіра до себе”: “В процесі пізнання навколишнього світу кожна людина приходить до висновку, що заздрість – результат нахабства, наслідування – самогубства. Кожна людина, хоче вона того чи ні, відведено своє місце в цьому світі, своя маленька ділянка землі, яку він повинен оброблять. І хоча Всесвіт рясніє благами, хліба насущного людині не знайти, якщо вона не буде належно оброблять свою ділянку. В кожній людині закладений запас дій та здібностей, абсолютно неповторних у природі. Але ніхто, крім неї самої, не знає, на що вона здатна. І сама вона не визнає про це, доки не спробує свої сили. Ви повинні знайти свою ділянку під сонцем та виростити на ній свій садок.” [9, 435]

Як сказано в українській приказці : “Під лежачій камінь вода не тече,” отож людина повинна не сидіти на місці, а намагатися як найбільше впізнати навколишній світ та самого себе і знайти своє позитивне місце у навколишньому суспільстві.

Згадаємо що про людські можливості писав письменник Меллон Дуглас:

“Якщо не можеш бути на вершині сосною,
 Будь деревцем в долині, але тільки
 Найкращим деревцем у джерела.
 Будь кущиком, коли деревом не можеш бути.
 Якщо не можеш кущиком бути, будь травою
 І зроби для інших щасливіше дорогу.
 Якщо не можеш щукою бути, будь просто окунем.
 Але красивим в озері ти будь.
 Не можуть всі бути капітанами, адже і матросам хтось повинен
 бути,

На кораблі робота всім знайдеться:

Кому велика, а кому не дуже.

Але робити те, що потрібне, ми повинні:

Якщо не можеш бути дорогою, будь стежиною.

Якщо не можеш сонцем бути, зіркою будь на небі.

Неважливо, у виграші ти або ж в програші, -

Головне: проявляй все краще, що в тобі є. [9, 435]

Таку думку про спосіб життя людини мав Меллон Дуглас.

З цього можна зробити висновок, що людина має жити не тільки для себе та свого блага але й намагатися щось зробити доброго для суспільства та людей що її оточують

Це все психологія людських стосунків яка виникає ще у дитячому віці.

На даний час багато психологів намагаються досі вивчити психологію людини щоб допомагати людям у подальшому визначати та корегувати позитивний шлях та спосіб життя.

Але вперше, детально психологію людини почав вивчати Зігмунт Фрейд який народився 6 травня 1856 року. Ще будучи Віденським лікарем він радикально змінив підхід до вивчення психології людей. Замість того, щоб ставити у центр психічного життя людини свідомість, Фрейд порівнював її з айсбергом, де геть мала частина виступає на поверхню води. У подальшому він висуне ще декілька теорій, одна з яких буде про людей які знаходяться у стані безперестанного конфлікту, істини котрого лежать у другій, більш обширній сфері психічного життя – у неусвідомлених сексуальних і агресивних пробудженнях [6, 105].

У Фрейда було багато талановитих учнів, які згодом стали відомими науковцями, в першу чергу завдяки фрейдівському психоаналізу. В 1902 році було засноване суспільство “Психологические среды”, яке було перейменоване 1908 році у “Венское

психоаналитическое общество”, яке відвідувало тільки вузьке коло однодумців Фрейда.

Кажуть що Фрейд являється ”батьком психології”, так як багато що зробив для психології, а ще багато вчених розділяють його погляди, та велика кількість учнів мало що зробила нового для психології, але зробили все можливе щоб відшліфувати та приблизити фрейдівський психоаналіз та теоретичні системи до сучасності.

Де яки вчені психологи не прийняли фрейдівський психоаналіз, та й не заперечували йому, а лише пішли іншим напрямком та зайняли свої, частіше антогонічні позиції. Наприклад таки вчені як Альфред Адлер та Карл Густав Юнг яки створили свої оригінальні теоретичні системи.

Юнг та Адлер були незгодні з заявою Фрейда про те що мозок людини є “додатком до полових залоз,” що і намагались доказати у своїх теоріях.

Юнг розглядав особистість людини найбільш важкими, неордоксальними та більш полемічними в персонологічній традиції способами. Та на думку деяких вчених він створив унікальну, представляючи великий науковий інтерес теорію, яка відмінна від всіх інших підходів до вивчення особистості.[6, 198] Яку назвали “Аналітична теорія особистості”. Юнг вбачав що на людей здійснюють вплив як їх спрямованість у майбутнє, так і колишній досвід.

Що ж стосується Адлера, він мав свою точку зору згідно психології людини, та вважав що індивідуум не може бути відділений від соціуму. Він підкреслював соціальні детермінанти особистості. Інші значими теми Адлера сфокусовані на можливості людей такі як:

- творити свою долю;
- долати примітивні спонуки і неконтрольоване в боротьбі за більш задовільне життя;
- удосконалювати себе і навколишній світ за допомогою самопізнання.

Та є багато інших психологів яки тим, чи іншим чином вивчали психологію особистості, наприклад такі як: Еріксон, Хорні, Айзенк, Келлі, Кеттел, Роджерс, Роттер, Маслоу, Фром, та інші. На сучасному етапі розвитку перед психологією життєвого шляху особи стоїть ряд наукових і практичних задач. Наукові задачі – це опис і пояснення психологічних закономірностей, механізмів, феноменів, що забезпечують побудову особою індивідуального життєвого шляху, а також прогнозування розвитку особи як суб'єкт життя. Практичні задачі включають психологічну діагностику, розвиток і корекцію психобіографічних утворень особи як суб'єкта життя, профілактику і попередження психобіографічних криз, а також освіту в області психологічних проблем людського життя.

Основоположниками психології життєвого шляху можна рахувати відомих російських психологів - З. Л. Рубінштейна, Би. Г. Ананьева, А. Н. Леонтьева, До. А. Абульханову-Славську, Л. І. Анциферову, Н. А. Логинову, В. І. Ковальова, А. А. Кроника і багатьох інших. В їх дослідженнях намічено поле проблем, які довгий час залишалися незатребуваними і недозволенними в інших галузях психологічної науки. Крім того, психологічним проблемам людського життя присвятили свої наукові дослідження багато зарубіжних психологів – А. Адлер, До. Юнг, Ш. Бюлер, В. Франкл, Р. Мей, С. Мадди і інші. Їх наукова спадщина підлягає вивченню, осмисленню і подальшому розвитку в нових дослідженнях по психології життєвого шляху особи.[10, 4]

Сказане зумовлює необхідність аналізу психологічних особливостей особистісного самовизначення сучасних старшокласників та актуальність вибраної нами теми курсової роботи: ***“Моделювання життєвого шляху в юнацькому віці”***.

Об'єктом - нашої теми є особистісне сприймання життєвого шляху учнів старшого шкільного віку.

Предметом - теми являється система ціннісних орієнтацій в юнацькому віці для формування життєвого шляху.

Мета – з'ясувати чи сформований життєвий шлях особистості в юнацькому віці, що забезпечить ефективність у подальшому житті особистості.

Гіпотеза - дослідити чи можна за допомогою опитувальника дізнатися чи сформований життєвий шлях у юнацькому віці, а також подальшу мету його досягнення.

Розділ I. Теоретичний аналіз життєвого шляху особистості.

1.1 Розуміння особистості

Формально психологія стала самостійною дисципліною приблизно у 1879 році, та по цей час вона активно зростає. Також одним із аспектів входження психології в науку являється вивчення психологією особистості людини, та з'ясування з точки зору науки, чому люди поведуть себе так, а не інакше. Згідно цього можна зробити багато припущень, але психологія стала наукою лише завдяки тому, що жила не одними припущеннями, а й доказами тобто на основі проведення дослідів та експериментів за участю людей, де розглядалася не тільки фізична сторона людського росту але й психологічна. Візьмемо на прикладі Зігмунда Фрейда, він довгий час працював у лікарнях, де і вивчав психологію людей, стосунки між людьми як у суспільстві так і в колі сім'ї та багато іншого, що було пов'язано з життям людей.

Як ми вже писали Фрейд багато працював над психоаналізом що і призвело до розвитку психології, але й багато інших психологів підтверджували думки Фрейда та відкривали щось нове у психології завдяки тому що психологія людей, це щось набагато більше ніж анатомія людини, і з кожним роком щось змінюється в суспільстві що веде до зміни і в психіці людини.

Що ж таке особистість? Особа, якщо перекласти на англійську «personality» та яке за походженням латинське “persona”, перш за все означало маску яку одягали актори для театрального представлення в давньогрецької драми як комічного героя так і трагічного. Отже з цього можна зробити висновок що особистість це поверховий вигляд людини яка грає свою роль у соціальному житті для сторонніх осіб. Як кажуть, людина ще з дитинства повинна до чогось прагнути, але як вона це зробить і як покаже себе перед людьми своїми діями, та набуде неповторної характеристики від тих же людей, тільки після цього можна назвати людину особистістю. Так як у кожної людини своя неповторна психологія тож і у особистості своя неповторна межа характеру, наприклад до людей які дуже скоро засвоюються у компанії та з ними можна порозмовляти на будь яку тему, цих людей можуть назвати як дуже «общительну особистість», та навпаки «боязкою особистістю» можуть назвати людину яка соромиться першою заговорити, намагається триматися осторонь від всіх, та соромиться свої дії, та інші визначення

характеру. Одним словом людина яка знайшла себе в житті, як показала себе в соціумі, та яка виділилася чимось позитивним, не схожим на когось іншого, таку людину можна назвати особистістю. Але це тільки моя думка, і це визначення може бути і не зовсім правильним.

Як я вже писав, що кожна людина психологічно розвинена по різному і може мати різні уявлення про життя, то й психологи які займалися питання особистості теж мають свою думку про особистість і кожний свою. Прикладом може служити те, що Карл Роджерс описував особистість як організовану, довготривалу, субактивно восприймче єство, складову саму серцевину наших переживань. Гордон Олпорт визначав особистість як індивідуума який представляє собою – внутрішнє «щось» яке детермінує характер людини з миром. За Еріком Еріксоном індивідуум за течією життя проходить через ряд психосоціальних криз і його особистість предстає як функція результатів кризи. Джордж Келлі розглядав особистість яка присуща кожному індивідууму унікальний спосіб усвідомлення життєвого досвіду. Раймонд Кеттел вважав що ядром особистісної структури утворюється шіснадцяттю початковими рисами. Та Альберт Бандура розглядав особистість у вигляді складного паттерну безперервного взаємовпливу індивідуума, поведінки і ситуації.[8] Також якщо взяти визначення із словника: особистість - це система соціально обумовлених психологічних властивостей і якостей людини, що усвідомлює своє відношення, до оточуючого, займається певною

діяльністю і володіє індивідуально - психологічними особливостями особистості виступає як якість людини, а людина є носій цієї якості. Так особистість описав сучасний психолог Н.І.Конюхів

Також сучасний психолог В.В. Марків на VI симпозиумі «Психологічні аспекти значення життя і акме» який пройшов 27–28 квітня 2000 році у Москві в Психологічному інституті РАО в доповіді «Особистість: через професіоналізм до акме» констатує, що професіоналізм в сучасному значенні слова — це перш за все прагнення особи пред'явити світу своє Я через «ділове поле» тієї або іншої діяльності, зафіксувати в її результатах. Акмеологічний синтез особового і професійного відбувається у тому випадку, коли працівник в діяльності реалізує не тільки необхідне «суб'єкт-об'єктне» відношення, а і відкрите смисложиттєве відношення до світу. Та багато інших психологів висловлювали свої думки як про особистість так і про проблеми шляху та смислу життя людини.

У роботі симпозиуму взяли участь 73 людини з Москви, Московської області, Орла, Волгограду, Самари, Череповца, а також з Абхазії[Вопросы психологии 2000р]

Тож ми бачимо що кожен психолог описав особистість зі свого погляду, що є правильним визначенням у кожному окремому разі.

З такими визначенням ми можемо досягти висновку що особистістю не народжуються, а стають на протязі свого життя. Та кожна

людина стає особистістю по різному та в різні періоди свого життя. Наприклад: одних людей визнають за сформовану особистість з досягненням повноліття, коли людина починає самотійно своє життя без допомоги близьких людей, та вже сформувала життєвий шлях свого життя.

Намагання людей визначитися як особистість в житті, в суспільстві, призводить до того що люди використовують свій план та життєві принципи. Більш точніше та подрібніше про психологію особистості можуть розповісти вчені які займаються цим питанням, тобто персонологі. Цей термін запропонував Генрі Мюррер для позначення як експериментаторів так і теоретиків в області психології особистості. Таким чином з'явилася нова наука, наука про особистість – персонологія – що є дисципліною яка намагається закласти фундамент для кращого розуміння людської індивідуальності шляхом використання всебічних досліджувальних стратегій.[6, 21]

1.2 Розуміння життєвого шляху особистості

У системі тих або інших зв'язків людина вивчається як продукт біологічної еволюції - вид *Homo sapiens*, або як суб'єкт і об'єкт історичного процесу - особа, чи як природний індивід з властивою йому генетичною програмою розвитку і певним діапазоном мінливості. Виключно важливе значення має дослідження людини як основної продуктивної сили суспільства, суб'єкта праці і провідної ланки в системі «людина-машина», як суб'єкта пізнання, комунікації і управління, як предмету виховання і т.д.

У даний час складається складно розгалужена система теоретичного і практичного членознання, значення якого для майбуття людства не

менше велике, ніж значення фундаментальних наук про природу, з якими пов'язано оволодіння силами природи, її енергетичними і харчовими ресурсами, освоєння космосу і т.д.

Не менше значення має оптимальне поєднання такої їх взаємодії в образі життя людей, яка в найбільшій мірі відповідає структурі людського розвитку це життєвий шлях людини.

Предмет психології життєвого шляху складають психологічні феномени, механізми і закономірності здійснення особою власного життя.

Психобіографічні утворення особи - це психічні феномени, в яких відображається і за допомогою яких регулюється реальний життєвий шлях. Це життєва перспектива, життєві плани і програми, життєві цілі і задачі, психологічний час і психологічний вік особи, суб'єктивна картина життєвого шляху, життєва мудрість і, нарешті, значення життя.

У концепції особової організації часу, школою, що розвивається, До. А. АбульхановоїСлавської, для аналізу способів організації життя запропонована сукупність трьох понять, трьох просторово-часових ціннісно-сміслових утворень: "жизненная позиция", "життєва лінія", "життєва перспектива".

1. "Життєва позиція"- є результуюча досягнень особи, вона як би акумулює її минулий досвід і одночасно є потенціалом її майбутнього.
2. "Життєва лінія" – приділяється траєкторією життєвого руху особи яка, відповідно, має висхідний або низхідний, переривистий або безперервний характер (з погляду самовираження, самореалізації особи).

І нарешті, До. А. Абульхановой запропонована оригінальна класифікація перспектив: психологічні, особові і власне життєві.

Перша перспектива - є власне когнітивна (свідома) здатність особи передбачати майбутнє, прогнозувати його, структурувати і бачити себе в майбутньому. Проте когнітивна перспектива не містить в собі готовності реалізувати прогнозоване майбутнє.

Другий перспектива - особовий потенціал, що містить мотиваційне устремління в майбутнє, пов'язаний з іншою перспективою - особовою, тобто реальною особовою можливістю реалізувати намічені плани.

Третя перспектива - життєва - створюється попереднім життям і виражається в життєвій позиції особи. Життєва позиція може бути тупиковою і закривати особі всяку можливість просування в майбутнє, не дивлячись на наявність добре продуманих планів і величезного мотиваційного бажання їх здійснити. В інших випадках життєва позиція, навпаки, може відкрити перед особою новий рівень можливостей, які залишається тільки реалізовувати.

Згідно з Л. Рубінштейну, хоча він і визнає два способи життя (більш безпосередній і опосередкований рефлексією), вони обидва здійснюються в реальному часі—просторі життя.

Виникає питання, чи існує і проявляє себе індивідуальний суб'єкт у сфері необхідності, у сфері незалежної від нього об'єктивності?

Особа стає (або не стає) суб'єктом в справжньому значенні слова саме по відношенню до необхідності життя, а не в якому-небудь абстрактному часовому — просторі. Вона є суб'єктом (або стає ним) в тій мірі, в якій протистоїть необхідності, долає її.

Категорія суб'єкта філософськи указує на потенційну можливість, здатність особи бути епіцентром, інтегратором, координатором складових свого життєвого шляху, прокладати в ньому свою лінії, розглядати свою логіку, будувати свої перспективи.

Стосовно особи вона виявляє її здатність будувати особливий час — простір життєвого шляху. В цьому значенні вона виступає як суб'єкт його організації. Життєвий шлях — це дійсність, в якій складно співвіднести реальне і ідеальне, необхідність і свободу, детерміацію, що впливає на особу і активність як суб'єкта, що детермінує спосіб життя. Життєвий шлях

особи — це спосіб її життя, це те, що здатна збудувати, створити з свого життя (з її необхідністю) сама особа.[11, 278]

1.3 Розгляд особистості в юнацькому віці.

Юнацький вік (юність) - період розвитку людини, відповідний переходу від віку підліткового до самостійного дорослого життя (зрілість). Хронологічні межі юності визначаються по-різному; найчастіше виділяються рання юність - старший шкільний вік (від 15 до 18 років), і пізня юність (від 18 до 23 років). До кінця юнацького періоду завершується фізичне дозрівання. Психологічний зміст юності пов'язаний з розвитком самосвідомості, рішенням задач професійного самовизначення і вступом до дорослого життя. В ранній юності формуються пізнавальні і професійні інтереси, потреба в праці, здатність будувати життєві плани, суспільна активність. В юності остаточно долається властива попереднім етапам онтогенезу залежність від дорослих і затверджується самостійність особи. У відносинах з однолітками при збереженні великої ролі колективно-групових форм спілкування наростає значення індивідуальних контактів і прив'язанностей. Юність - напружений період формування етичної свідомості, вироблення орієнтації ціннісних і ідеалів, стійкого світогляду, цивільних якостей особи. Відповідальні і складні задачі, що стоять перед індивідом в цьому віці, за несприятливих суспільних або мікросоціальних умов можуть приводити до гострих психологічних конфліктів і глибоких переживань, до кризового протікання юності, до різноманітних відхилень в поведінці хлопців і дівчат від норм суспільних, що наказують.

Бурхливі зміни, що мають місце у житті сучасного суспільства, з особливою гостротою ставлять проблему готовності людини до свідомого вибору власної життєвої позиції, роблять питання особистісного самовизначення особливо актуальними.

Соціальна ситуація розвитку особистості в період ранньої юності надає проблемі, що розглядається, унікального значення. З одного боку, старшокласника ще продовжують хвилювати проблеми, успадковані від підліткового віку. З іншого - перед ним вже постають завдання життєвого самовизначення. Таке поєднання зумовлює докорінні зміни у змісті та співвідношенні основних структурних компонентів спрямованості та ставлень особистості, що, в свою чергу, визначає і специфіку інших психологічних особливостей юнаків та дівчат.

Особистісне самовизначення передбачає формування у юнаків та дівчат стійких та усвідомлених переконань, принципів, норм поведінки, ідеалів, вироблення умінь спостерігати та осмислювати явища оточуючого життя, розуміти самого себе. Розвиток особистості при цьому визначається не стільки системою засвоєних знань, скільки підготовленістю до прийняття рішень та до самостійних дій у нових ситуаціях, в умовах, яких не було, та й не могло бути, раніше. Специфіка сучасної соціальної ситуації по-новому ставить проблему особистісного самовизначення старшокласників, зумовлюючи як необхідність засвоєння ними стійких принципів, переконань, норм, установок, так і досягнення високої лабільності психіки.

Можна виділити такі основні функції, через які реалізується зміст особистісного самовизначення: смислотворення, тобто пошук людиною сенсу власного існування та вироблення загальних уявлень про мету свого життя; мотивації, спонукання діяльності особистості та встановлення її спрямованості; реалізації, тобто свідоме ствердження особистістю власної позиції в тих чи інших проблемних ситуаціях.

Центральним моментом у самовизначенні особистості (К.О. Абульханова-Славська, С.Л. Рубінштейн, О.М. Леонтьєв) виступає усвідомлення суб'єктом потреби у самопізнанні, у зміні себе, у самовдосконаленні. Самовизначення при цьому виступає інтегруючим стрижнем розвитку особистості, що охоплює всі її сторони.

Самовизначення нерозривно пов'язане з формуванням світогляду особистості когнітивними передумовами чого є засвоєння суб'єктом системи наукових знань, розвиток здібностей до теоретичного мислення, досягнення високого рівня пізнавальної активності. При цьому світогляд являє собою насамперед не деяку логічну систему знань, а комплекс переконань, принципів, ціннісних орієнтацій, що визначає позицію особистості у стратегії і тактиці вирішення життєво важливих задач. аналізуються проблеми психологічної готовності юнаків та дівчат до самовизначення, особливості становлення їх самосвідомості, розвитку соціальних і пізнавальних мотивів тощо. Значна увага приділяється вивченню таких специфічних форм самовизначення особистості як професійне та колективістське.

Узагальнення результатів цих досліджень, а також аналіз вивчення вікових, індивідуальних особливостей розвитку особистості у ранній юності, психологічних новоутворень старшого шкільного віку

дозволив сформулювати основні теоретичні засади нашої роботи:

особистісне самовизначення є основним новоутворенням ранньої юності, яке визначає всі інші види самовизначення юнаків та дівчат;

визначальну роль в особистісному самовизначенні на цьому етапі відіграє самосвідомість, що виступає основою побудови відношення особистості до себе та взаємодії з іншими людьми;

найважливішою психологічною умовою виникнення і розвитку самовизначення старшокласників є їх ціннісні орієнтації;

становлення особистісного самовизначення відбувається внаслідок складної взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів розвитку. Вплив соціальних факторів, насамперед специфіка соціокультурних умов життя, переломлюючись через комплекс психологічних особливостей старшокласника (мотиви, інтереси, досвід тощо), проявляється в особливостях його ставлення до себе, до власної діяльності, поведінки.

Узагальнення результатів теоретичного аналізу психологічних особливостей становлення ціннісних орієнтацій старшокласників дозволяє вказати на ряд принципових моментів.

Ціннісні орієнтації, будучи одним із центральних особистісних утворень, виражають внутрішню сторону ставлення суб'єкта до дійсності і тісно пов'язані з формуванням спрямованості особистості

Саме вони визначають специфіку мотивації поведінки особистості та істотно впливають на всі аспекти її діяльності.

Ранній юності притаманне оптимальне поєднання умов для формування ціннісних орієнтацій як стійкої властивості особистості. Розвиток особистості в цьому віковому періоді характеризується якісною перебудовою всієї системи ціннісних орієнтацій, початком її становлення як цілісної структури

Саме вони визначають специфіку мотивації поведінки особистості та істотно впливають на всі аспекти її діяльності.

Ранній юності притаманне оптимальне поєднання умов для формування ціннісних орієнтацій як стійкої властивості особистості. Розвиток особистості в цьому віковому періоді характеризується якісною перебудовою всієї системи ціннісних орієнтацій, початком її становлення як цілісної структури.

Висновок про те, що саме ціннісні орієнтації детермінують процес особистісного самовизначення старшокласників дозволяє досліджувати психологічні особливості названого процесу шляхом виявлення рівня сформованості ієрархічної структури ціннісних орієнтацій та аналізу їх змісту.

Із існуючих класифікацій цінностей ми вибрали ту, в основу якої покладені цілі та завдання, досягненню яких слугують певні цінності. Це дозволяє всі цінності розділити на дві великі групи: 1) цінності-цілі, або термінальні цінності, основні цінності, що характеризують тривалу

життєву перспективу людини; 2) цінності-засоби, або інструментальні цінності, тобто ті, що слугують досягненню перших. Найважливішими серед цінностей є термінальні соціально значущі, які, трансформуючись у процесі індивідуальної життєдіяльності, формують стрижневий компонент психологічної структури особистості.

Розділ II. Метод і методологія особистого життєвого шляху юнаків.

2.1 Структура дослідження.

Для того щоб провести дослідження, нам потрібно вперш за все визначитись, які питання потрібно буде поставити для опитування школярів юнцького віку.

Також дослідження не зможе відбутися без осіб які б взяли б участь у цьому дослідженні. Тому на моє прохання відгукнулися, з дозволу директора 23 гімназії Копрейчук Ніни Володимирівни та шкільного психолога Сидоренко Наталії Миколайовни, учні 11 – Д класу.

У дослідженні приймали участь юнаки 11- Д класу у кількості 12 осіб, 5 дівчат та 7 хлопців.

Всім присутнім особам я пояснив суть дослідження та для чого потрібна їхня допомога, а також пояснив з яким матеріалом ми будемо працювати (аркуш паперу з готовими питаннями та ручка, або олівець).

Для того щоб зацікавити людей які беруть участь у дослідженні я коротко описав тему роботи і для чого ми її проводимо.

Перед початком досліду був проведений інструктаж, де було зазначено що всі відповіді які будуть отримані від учнів, залишаться

тільки для обґрунтування досліду та не будуть використані для інших цілей. Тому для більшої впевненості юнакам, що приймають участь у дослідженні, я дозволив не вказувати ім'я та вік досліджувальних. Це робиться для того щоб діти почували себе більш розкутими, що на мою думку дасть змогу більш об'єктивно відповісти на поставлені запитання.

Психодіагностичне розпізнавання є окремою і специфічною сферою людської діяльності, яка припускає спеціальне навчання. Своєрідність діагностичного розпізнавання полягає в тому, що представляється у напрямі упровадження одиничного із загального. Але головна особливість – саме в предметі діагностики, який є своєрідним виразом і конкретизацією загальнонаукового поняття «стан». В психодіагностиці поняття «стан» застосовний і до психічних процесів і до психічних властивостей особи, і власне до психологічних станів. Предметом же психодіагностики є розпізнавання конкретного психічного явища, що перебуває в динамічному стані, з локалізацією його за якістю і часу, рівно як і по відношенню.

Метод дослідження: Для проведення експерименту нам потрібно використати підходячий метод дослідження.

На мою думку підходячим методом для виявлення життєвого шляху особистості у юнацькому віці може бути опитування

школярів 11- Д класу.

Методологія проведення дослідження: Я підготував 20 питань які на мою думку можуть розкрити сутність життєвого шляху школярів у юнацькому віці.(Дивись додаток №1)

За структурою, питання в дослідженні поставленні так щоб на їх можна буде відповісти “так” чи “ні”. Тобто я нібито повністю даю розкритися юнакам, але у той час намагаюся скоригувати їхню відповідь у своєму руслі.

Для цього і задаються такі питання і в такій кількості. Але можна і більше задати питань для більш поглибленого розкриття сутності життєвого шляху юнаків, але у нашому випадку буде достатньо і 20 питань, за допомогою яких ми зпробуємо розкрити життєвий шлях школярів 11- Д класу.

Розділ III Експериментальне дослідження життєвого шляху.

3.1 Інтерпретація результатів які були отриманні завдяки опитувальнику.

Для опрацювання результатів опитувальника які ми отримали заносимо їх до таблиці (Додаток №2) для кращого та легшого опрацювання.

А також згідно з контрольними відповідями на запитання (які на мою думку більше розкривають готовність юнаків до життєвого шляху).Дивись додаток № 1

Отже розглянемо окремо всіх учасників дослідження окремо.

Отже на перше запитання : “Як ви думаєте, успіх у житті залежить радше від випадку, ніж розрахунку?” на це питання потрібно було відповісти «ні» – але майже усі учасники опитувальника відповіли «так», окрім Кузнецової яка відповіла «ні», що може означати про те, що ця дівчина повністю розрахувала план у подальшому житті, та не буде чикати на благополучний випадок. Згідно відповідей які стоять під знаками: 5, 8, 9 то ми можемо бути впевненні що ця дівчинка впевнена у собі, в своїх цілях, та вважає те що якщо людина буде наполегливою над собою то в неї все вийде у подальшому житті.

Одже всі інші учні розраховують на добрий випадок який може трапитись у їхньому житті.

На друге питання : “У вашому житті було більш успіхів, ніж невдач?” на це питання потрібно було відповісти «так», що і зробили більшість учасників окрім двох, Гасликава та Миронова які відповіли «ні», що може відповідати про те що ці хлопці, або неправильно зрозуміли питання, або в їхньому житті більше негативного ніж позитивного. Що може означати лише те що у цих хлопців заниженна самооцінка своїх можливостей. Також на питання 7 (додаток№2) ці хлопці та деякі інші (Арутюнян, Борзило, Ботвино, волобуєва, Кузнецова, Макушин), відповіли «ні» про що можна ствержувати, що всі ці юнаки більше схильні до думки своїх батьків ніж свого “Я”. Це може означати тільки те що у цих юнаків незовсім розвинена самооцінка, та вони більш всього мають спільний з батьками план подальшого їх життя. Але тим паче всі впевнені в собі, в своїх цілях та більшість своїх сподівань покладають на щасливий випадок.(Дивись додаток №2, відповіді 5,8, 17).

Інші учні такі як : Абахова, Захаров, Каверіна, Морозов вважають що в їхньому житті більше успіхів ніж невдач, (дивись додаток №2 відповідь 2) вони як і інші учасники: впевненні в собі, мають свою ціль у житті,(відповіді 5, 8., додатка №2) всі крім Абахової вважають, що не тільки спадковість але і доля з випадком відіграють важливу роль у подальшому житті особистості.

Тепер розглянемо кількість співпадань за контрольними відповідями(див. Даблицю 2 додатка №3).

Отже такі юнаки як: .Абахова, Арутюнян, Борозило, Макушин, Морозов, Миронов набрали більше половини балів по співпаданню з контрольними запитаннями.

До цих юнаків можна зробити припущення що вони у своєму віці вже мають план подальшого життя, але щоб дізнатися який він потрібно провести інші, більш детальніші дослідження.

Наступні юнаки, у яких співпало половину, та майже половину балів від спільних питань які задавалися, це такі як: Гасликова, Каверина, Ботвинко, Волобуєва, Кузнецова, для цих юнаків можна зробити таке припущення: що такі учні не зовсім ще сомоствердилися, вони знаходяться якраз на порозі між дитинством і дорослістю, тому ще прислуховуються до своїх близьких людей, а не намагаються вирішувати питання часу самостійно.

І останній учень який залишився, і у якого кількість співпадань сама нижча серед усіх опитуваних учнів, і який не досягає середньої відмітки серед контрольних запитань(див. Додаток №3), це Захаров.

Який висновок для цього учня я можу зробити, крім того що учень З. ще знаходиться у дитинстві і розв'язок всіх проблем він доручає своїм рідним, а саме батькам. Він живе нібито у казці, де все легко добувається і в кінці добре закінчується. Отже цей юнак ще не перейшов на вищий рівень життя,

а ще знаходиться у молодшому юнацькому віці та ще нічого самостійно не вирішує.

Висновок.

В ході проведення дослідження ми зрозуміли, що кожна людина як особистість має свою точку зору на стиль життя, який формує не тільки життєвий шлях людини, а також цілі і способи їх досягнення на протязі життя при різних умовах спілкування та зростання в соціумі, що призводить до того, що у особистості виникають плани на майбутнє.

За даними які ми отримали у ході дослідження ми можемо бачити те, що з тієї кількості юнаків які приймали участь у проведенні дослідження, майже більшість учнів готові вступити на самостійну дорогу по життю. Майже у кожного з них є свої цілі до яких вони будуть прагнути дійти використовуючи при цьому такого помічника як план який у подальшому буде вимальовуватися у життєвий шлях.

Але майже половина учнів знаходяться ще у пошуку свого окремого шляху. Згідно результатів які ми отримали, ця половина учнів знаходиться у пошуках самоствердження. Поки що вони це роблять за допомогою дорослих, я думаю вони ще прислуховуються до порад дорослих, але вже знаходяться на межі відокремлення своїх особових інтересів, що дозволить їм бути готовими до самостійного життя, та у яких у подальшому винекне свій особистий шлях життя для досягнення своєї цілі.

Таким учням потрібна допомога не тільки батьків але і досвідчених фахівців, щоб у подальшому юнаки які вступають до самостійного життя не звернули на неправильний шлях і не змінили свої цілі.

Що відносно до юнака який набрав недостатню кількість балів то тут потрібна не тільки коригувати психологічний стан юнака за допомогою методів не тільки самовизначення але і самовдосконалення.

Для цього можна примінити метод соціометрії, тести для вивчення потреби у спілкуванні, потреби у досягненнях, та інші.

Отже якщо ми хочемо мати вправних юнаків які будуть готові працювати в соціумі, вправно і надійно, та небудуть витрачати дорогоцінний час для знаходження своєї дороги у житті, нам потрібно підготувати учнів юнацького віку до нормального, як психологічного так і фізичного перебування їх в самостійності пристосовуватись жити, а виживати в соціумі.

Можливо на основі цієї методики, опитувальника, можна виявити юнаків які ще не готові до вступу у доросле життя, та які ще не визначилися зі своєю ціллю у житті. Та на основі результатів допомоги таким учням розібратися у своїх проблемах та намірах до подальшого життя у соціумі.

Література:

1. Виктор Франкл. Поиск смысла жизни и логотерапия.
2. Психология личности. Сборник, М., МГУ, 1982, с. 118-126.
3. Орлов Ю.М. Восхождение к индивидуальности. - М., 1991, с. 133-150
4. Мольц М. Я - это Я, или Как стать счастливым. - М., 1991, с. 119-134.
5. Заброцький М.М., Савиченко О.М., Тичина І.М. Психологія особистості: навчальний посібник.-Житомир, 2005.-206с.
6. Хьелл Д., Зиглер Д.Теории личности (Основные положения, исследования и применение).- СПб Издательство “Питер”, 1999.- 608с.
7. <http://www.myword.ru/>
8. Журнал “Вопросы психологии” 2001р.
9. Дейл Карнегі / Пер. с англ. З. П. Вольской, Ю.В. Семенова. – Д.: Сталкер, 1999. – 560 с.
10. Психология жизненного пути личности: Учеб. пособие / К.В.Карпинский. – Гродно: ГрГУ, 2002. – 167 с.
11. К. А. Абульханова, Т. Н. Березина. Время личности и время жизни. — СПб.: Алетейя, 2001. — 304 с.
12. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник.- К., 1995. – 304 с.

Додаток №1

Опитувальник.

1. Як ви думаєте, успіх у житті залежить радше від випадку, ніж розрахунку? «ні»
2. У вашому житті було більш успіхів, ніж невдач? «так»
3. При виконанні звичайної роботи чи намагаєтесь ви удосконалити деякі її елементи? «так»
4. Чи вважають вас батьки ленивою дитиною? «ні»
5. Чи впевненні ви в собі? «так»
6. Чи будете ви ризикувати за ради успіху, навіть коли шанси не на вашу користь? «так»
7. Чи часто ваші батьки не поділяють ваші плани? «так»
8. Ви впевнені у своїх цілях? «так»
9. Як ви думаєте, наполегливість переважає ваші здібності? «так»
10. На вашу думку, обставини можуть бути причиною невдач? «ні»
11. Чи відчуваєте ви, що ваше життя розвивається у напрямі який не залежить від вашої волі? «ні»
12. На вашу думку, випадок чи доля відіграють важливу роль у житті? «ні»
13. Чи не вважаєте ви, що все що з вами трапляється, це справа ваших власних рук? «так»
14. Як ви вважаєте, чи відіграє спадковість велику роль у формуванні і досягненні цілей? «ні»
15. Як часто ви згадуєте приказку :“Чому бути – того не минути”? «так»
16. Чи не здається вам, що краще прийняти рішення і діяти, ніж покладатися на долю? «так»
17. На вашу думку щоб досягти успіху, треба не пропустити щасливого випадку? «ні»
18. Будуючи плани, ви завжди впевненні, що зможете їх здійснити? «так»
19. Чи пов'язане здійснення ваших бажань з везінням? «ні»

20. Як ви вважаєте чи можуть люди, беручи участь у суспільному житті, керувати подіями у світі? «так»